

שומר החומות מאחורינו – מה הלאה? - אל"ם (מיל') ד"ר משה בן דוד

אלי"ם (במיל') ד"ר משה בן דוד (בנדה).

פורסם לראשונה במאי 2021.

תקציר המערכת

המאמר מציע אסטרטגיה צבאית של סבבי לחימה יזומים נגד חמאס בעזה. המאמר מנתח באופן ביקורתי את מערכת היחסים בין ישראל לחמאס לאורך העשורים האחרונים ובכלל זאת את הקושי של ישראל לכפות על חמאס את סיום העימות האלים בין הצדדים, בין אם באופן צבאי ובין אם באמצעות הסדרה. קיפאון זה והמחיר שנגבה כתוצאה מכך לתושבי ישראל מצריך לדעת הכותב שינוי במדיניות הפעלת הכוח של צה"ל שעשוי להוביל לשינוי בגישתו של חמאס. כך, לנוכח הסכנה הממשית לשלטון חמאס בעזה אשר תיגרם כתוצאה מתקיפות צה"ל והשחיקה המתמשכת בכוחו ישתנה מאזן ההרתעה בין הצדדים ועימו גם מאזן השיקולים של חמאס ביחס להמשך מאבקו בישראל.

חלפו מספר חודשים מאז תום מבצע 'שומר החומות', ונראה כי הנהגת חמאס קיבלה החלטה לשמר את מלחמת ההתשה כנגד ישראל. כבעבר היא זו היוזמת את ההתגרריות האלימות, שולטת בעיתוין וקובעת את גובה הלהבות. צה"ל יגיב כדרכו, בהפצצת בורות שיגור לא מאוישים, מתקני אימונים נטושים, ויאיים שישלים את התגובות, היה והמצב יוסיף להתדרדר. אבל אין צורך בדמיון מודרך על מנת לשער כיצד יתגלגלו הדברים מכאן והלאה, שהרי מה שיקרה אינו אלא פרק נוסף במערכה שהחלה לפני חמש עשרה שנים עם פינוי גוש קטיף, סיום שלטון הרשות והקמת "חמאסטון" על גבול ישראל, שהובילה להתנגשות חזיתית בין אינטרסים לאומיים. אינטרסים אלה סותרים זה את זה מן היסוד, באופן אשר יצר משבר מתמשך שטרם נמצאה דרך ליישבו בשום דרך מקובלת ביחסים הביני"ל, בכלל זה ניצחון במלחמה. מבלי להכנס להתפלפלות מיותרת, נאמר רק שאינטרס נעשה לאומי כאשר הוא זוכה לקונצנזוס נרחב בציבור, והוא מטפס והופך לחיוני כאשר רוב רובו של הציבור נענה לקריאת ההנהגה הפוליטית ומגלה נכונות להקריב למענו כל אינטרס לאומי אחר, בכלל זה רווחתו ושלומו.

השמדת היישות הציונית והקמת תיאוקרטיה איסלמית בין הים לירדן, הינה אינטרס כזה עבור החמאס. האינטרס הלאומי של מדינת ישראל מנוגד מטבע הדברים לזה של החמאס, אבל הוא בעל מינעד פרשני רחב הרבה יותר. ענין המתבטא בין היתר בכך, שלצד אי הכרה בלגיטימיות הארגון ולחימה רצופה בו, ישראל מעולם לא הציבה לעצמה את השמדתו, או לחליפין את סיום מלחמת ההתשה המתנהלת באמצעים אחרים, כאינטרס חיוני. הדואליזם הדיאלקטי הבלתי מאוזן הזה, מונע מן הצדדים כל אפשרות להגיע לאחדות, שתשכך את גורמי הסיכסוך, ותאפשר להם לחיות בשקט זה לצד זה. בין שמדובר באחדות מוסכמת – כתוצאה מהסכם מדיני. בין אחדות כפויה - הפועל היוצא מהשמדת היריב, או הבאתו למצב של כניעה, שתאלץ אותו להגיע להסדר, העומד בסתירה לאינטרסים הלאומיים שלו. אינטרסים לאומיים אינם חד-ערכיים, והם יכולים לסתור זה את זה. תפקיד ההנהגה הוא להכריע מעת לעת, איזה אינטרס צריך לקבל עדיפות על חשבון אחרים, ולהפוך חיוני לאור הנסיבות. מה שמוביל אותנו ללב העניין ולשאלה, האם סיום מלחמת ההתשה של חמאס הוא אכן אינטרס חיוני, כזה המחייב את ישראל להגיע לאחדות מוסכמת או כפויה עם החמאס? על מנת לבחון את השאלה יש צורך לחפור בעבר ולהיזכר בתהליכים שהובילו למצב הנוכחי.

חמאס תפס כזכור את השילטון ברצועה לאחר סדרה של עימותים אלימים עם הפת"ח, שהסתיימו בהקמת ממשלה בראשותו במרץ 2006. מהלך שבעקבותיו התגברו באופן משמעותי שיגורי הקאסמים ופצצות מרגמה לעבר ערי ויישובי העוטף. הממשלה דאז הוקיעה את ההתפתחות, וקראה למעצמות המערב לשגר כח רב לאומי, שיחזיר את המצב בעזה לקדמותו. מכאן ואילך לצד תגובות צבאיות נקודתיות, החלה ישראל מנהלת מערכה בין לאומית שנועדה לבדוד את החמאס ולשלול את הלגיטימציה שלו. הקבינט אף הכריז בספט' 2007 על "חמאסטון" כעל ישות עוינת, ויצר

בכך הפרדה דה יורה, בין שלטון חמאס לשלטון הרשות. צוותי משפטנים של משרדי החוץ והבטחון, עמלו על ניסוח הגדרה משפטית שתאפשר להטיל על הרצועה סנקציות כלכליות חריפות, שידרבנו את האוכלוסייה המקומית להתקומם ולהפיל את שלטון החמאס. מאום מזה לא אירע. באפריל 2011 נכנסה לפעולה 'כיפת ברזל', ולימים נבנה המכשול האולטימטיבי 'זוהר דרומי', שהשלים את האסטרטגיה ההגנתית שגיבשה מדינת ישראל לנוכח המלחמה בגבולה הדרומי. אסטרטגיה שהנציחה את העיקרון לפיו חמאס יוזם, צה"ל מרתיע, תושבי ישראל סובלים וחוזר חלילה. רף התגובות של צה"ל התאים עצמו בהדרגה להרחבת טווחי השיגור. חמאס הבין כי הוא יכול להימנע מענישה מכאיבה, אם ישמור את הרקטות ארוכות הטווח שלו לפגיעה בערים הגדולות במהלך סבבי לחימה עצימים. כך הצליח חמאס למנוע מישראל לזהות את ירי הרקטות קצרות הטווח כפגיעה באינטרס חיוני שלה אשר יחייב פעולה נחרצת – מדינית או צבאית - שתיצור אחדות מוסכמת או אחדות כפויה ביחס לחמאס, ותשים קץ למצב.

כשלוך הניסיונות להכריח את החמאס לחדול מפעילותו הטרוריסטית באמצעות מהלכים מדיניים, כלכליים או צבאיים, הובילה את צה"ל בחמש עשרה השנים האחרונות, לאמץ בסופו של דבר מדיניות בטחון דואלית. מדיניות זו ששללה אמנם את לגיטימיות שלטונו דה-יורה, אך התייחסה אליו כריבון הרצועה דה-פקטו, ואויב בר שיח באמצעים אחרים. כזה, שהשארותו בשילטון טומנת בחובה גם יתרונות, העולים על אלו שיכולים לצמוח מכיבוש צבאי של הרצועה במלחמה עקובה מדם, לצורך הפלתו. בין יתר הסיבות נטען, ששלטון החמאס מנציח את הפיצול המחליש את המחנה הפלסטיני. שהוא מונע אנרכיה ומשבר הומניטרי, שיחייב את ישראל לקבל אחריות על שני מיליון תושבי הרצועה. שהפוקוס חייב להיות על תכנית הגרעין האיראנית, על המתרחש בזירה הצפונית, ואחרון, שחמאס הינו הרע במיעוטו, בהשוואה ליתר גופי ההתנגדות ברצועה. המדיניות הנזכרת יושמה הלכה למעשה במבצע 'חגורה שחורה' בנובמבר 2019. במהלכו חוסל בסיכול ממוקד מפקד מרחב צפון בארגון הג'יהאד האסלאמי בהא אל-עטא, ונהרגו עוד עשרים וחמישה מלוחמיו, תוך הסכמה שבשתיקה מצד החמאס, אחרי שהנהגתו קיבלה הבטחה, שישראל לא מתכוונת לפגוע גם בו, או לחדש את מדיניות החיסולים, שנפסקה חמש שנים קודם. דוברי ממשלת ישראל טרחו להבהיר אז, כי מפקד הגא"פ חוסל לא רק משום שהיה אחראי לרוב השיגורים לעבר ישראל, אלא גם ובעיקר משום שפעילותו איימה לסכל את מאמצי ישראל וחמאס ליישם הבנות, שיובילו לרגיעה ביטחונית ארוכת טווח בגזרה.

מכאן ואילך רק התחזקה ההערכה, שישראל לא תוכל בעתיד הנראה לעין למצוא שכן 'בעייתי פחות' מחמאס ברצועה. בנוסף, התגבשה המוסכמה לפיה יחיא סינוור יוסיף כנראה לצאת די חובתו בשיגור רקטות ובלוני תבערה לעבר יישובי העוטף מעת לעת, ויסיים לספוג בחזרה תגובות מידתיות מצד ישראל - אך ימנע מעימות נרחב, שיחבל במאמציו לשפר את רמת החיים ברצועה. כך, בהבנה שהתנהלה במעין קריצות, כוננו החמאס וישראל משוואה פרדוכסלית, שאמנם לא נעדרה פה ושם כמה נעלמים, אך התאימה עצמה לאינטרסים החיוניים של שני הצדדים - ככפפה ליד. חמאס מצידו שימר את ההתנגדות 'המוקוואמה' על אש קטנה, והוכיח לעצמו ולתומכיו בעולם, כי בעיניו מדובר בתפיסת עולם, ולא רק בסיסמא ריקה מתוכן. מנגד, צה"ל ניאותה הכיל את מרבית גלי הטרור, בדמות מדיניות תגובה סלקטיבית. מדיניות זו נועדה למנוע מ'בעל הבית' ברצועה לצאת מכליו, ולפגוע באינטרסים החיוניים וזאת מתוך הערכה שסטיה מכך, עלולה להידרדר בקלות למלחמה כוללת, שלא תסתיים בהכרעה חד-משמעית, ותגרום יותר נזק מתועלת.

חלק גדול מן האשמה על המצב המתואר נופל על צה"ל, שלא העמיד לרשות הממשלה את הכלים, שיאפשרו לה לנהוג אחרת. תפקידו של צבא במדינה דמוקרטית הוא לשמש מקל חובלים נגד אויביה החיצוניים. ככזה מצופה ממנו לאיים, להכאיב, לגרום סבל ובמידת הצורך להרוג, את מי שפוגע בשלומם ורווחתם של אזרחי המדינה. אם צבא משדר שיתקשה מאוד לעשות זאת, או שהמחירים הכרוכים בכך גבוהים מידי, הוא הלה למעשה כשל במשימתו. כאשר הצבא מציג לדרג המדיני, שהנזק שעלול להיגרם למדינה, עלול להיות בלתי נסבל, אם ידרשו ממנו לנצח, הוא אינו משאיר למדינאים הרבה ברירות, אלא להתפשר על הרבה פחות מניצחון. השאלה המתבקשת היא מה ישראל צריכה לעשות מכאן ואילך.

בנסיבות אלה עומדות בפנינו שלוש אפשרויות: הראשונה – המשך המדיניות הקיימת, מתוך תקווה שבסופו של דבר חמאס יותש בעצמו, ויפסיק את מלחמה ההתשה שהוא מנהל נגד ישראל. השנייה - הגעה לאחדות מוסכמת עימו, שתכיר בלגיטימיות שלטונו, ותעניק לו אפשרות לשלוט על גבולות הים והאוויר שלו, בתמורה להפסקת הלוחמה והתפרקותו מנשק כבד. השלישית - יצירת אחדות כפויה, שמשמעה כיבוש הרצועה וחיסול כוחו הצבאי. או לחליפין הבאתו למצב, שבו הוא יאלץ

לוותר על מלחמת הקודש שהוא מנהל נגד ישראל, כדי למנוע אנרכיה ב"חמאסטון". ננתח כל אחת מן האפשרויות ונציג את יתרונותיהן וחסרונותיהן.

המשך המדיניות הקיימת פירושה המשך האיום מצד חמאס על תושבי ישראל, ויציאה למבצע צבאי נרחב אחת למספר שנים, לשם הרתעת החמאס ושליחת חלק מיכולותיו, כל אימת שיחליט לשבור את הכלים. 'עוד מאותו דבר' מהווה מבחינות רבות את הפיתרון הנוח ביותר לבעיה, להלכה אך לא למעשה. שכן פירושו למעשה המשך התבססות בבוץ העזתי. כל מי ששקע פעם בבוץ יודע, שמה שהכי מקשה על יציאת הרכב היא העובדה, שכל לחיצה על הגז, רק מעמיקה את התחפרות הגלגלים. כך עלה בגורל הניסיונות לצאת מן הבוץ העזתי, באמצעות 'בריחה'. מה שאירע פעמיים, בשנת 1994 ובשנת 2005. גם האסטרטגיה ההגנתית שהתווספה לאסטרטגיית ה'בריחה' בהמשך, לא הועילה הרבה. ההתחפרות בבוץ העזתי הלכה והעמיקה ועימן הבעיות הביטחוניות. לא הועילו הפיתויים הכלכליים להשקעה בתשתיות הקורסות, לא הגדרות המשוכללות שנחפרו לגובה ולעומק, לא כיפת ברזל שביצועיה הלכו והשתפרו מסבב לסבב. גם לא הניסיונות ללמד את החמאס לקח, באמצעות העמקת הפגיעה הנקודתית בבכירי הזרוע הצבאית ונכסיהם. דבר לא הצליח לדכא את רוח ה'מוקאוומה'. ההיפך הוא הנכון!

ואם אין די בכך, בחינה אובייקטיבית של המצב מעלה, כי החמאס לא שילם בראייתו מחירים בלתי סבירים על מלחמת ההתשה שהוא מנהל מול ישראל. מבחינות רבות ההיפך הוא הנכון. שכן זולת נזקים צבאיים וחומריים שספג בעצמו, בכלל זה 'מות קדושים' של לוחמיו, שיבוש זמני של הפעילות הכלכלית המצומצמת, ופגיעה בחייה ותנאי חייה העלובים ממילא של האוכלוסייה הכנועה ברצועה, לא נחלשה אחיזתו בשטח שהוא זה. יתכן אפילו שההיפך הוא הנכון. והראיה נחישותו להוסיף להתכתש עם ישראל האדירה, ולצאת מן העניין פעם אחר פעם עומד על רגליו, ומכריז על ניצחון אלוהי. מה שהפך אותו בדעת הקהל הערבית לגיבור ההתנגדות, נערץ אפילו מחיזבאללה, המתהדר בהשגי העבר שלו, אך ירא מנחת זרועו של צה"ל. מדאגיה לא פחות היא המשמעות התיאולוגית הסמויה, הגלומה בהמשך ה'מוקאוומה', עבור מאות מיליוני מוסלמים בעולם, הכמהים לחורבנה של ישראל ומתמוגגים מהכרזות הניצחון של החמאס. אלה מעבירות את המסר, לפיו המאבק ביישות הציונית, המתנהל ב- 'דאר אל-חרב' רחוק מאוד מסיומו. על אף ולמרות חוזי השלום שנחתמו בינה לבין ממשלות האזור. המצב הקיים יכול להמשך עוד ועוד מבחינת חמאס, אשר לכל הפחות משמר את כוחו הצבאי מסבב לסבב, וקוצר בראייתו יותר הצלחות מכישלונות.

בהנחה והמשך המצב הקיים רק מחריף את הבעיה, עולה כי נותרו רק שתי אפשרויות שיובילו לשקט ביטחוני ממושך, אחדות מוסכמת או כפויה עם חמאס. נתחיל בראשונה. ציינו קודם כי השמדת היישות הציונית והקמת תיאוקרטיה איסלמית בין הים לירדן, הינו אינטרס חיוני עבור החמאס. הוספנו כי האינטרס הלאומי של מדינת ישראל מנוגד אמנם באופן עקרוני לזה של החמאס, אבל הוא בעל מינעד פרשני רחב הרבה יותר. מן האמור לעיל משתמע שישראל יכולה, אם רק תרצה, לקבוע כי סיום מלחמת ההתשה המתנהלת בינה לבין חמאס, מהווה מכאן ואילך אינטרס חיוני עבורה. לצורך זה עליה להכיר בכך שהיא מוכנה לותר על אינטרסים אחרים, שנתפסו קודם חיוניים לביטחונה. בראש אינטרסים אלה, המאמץ - שהעלה עד כה חרס - להרתיע את החמאס מלהפעיל טרור, באמצעות 'גביית מחיר בלתי נסבל' ממנו במבצעים צבאיים מזדמנים. המצדדים באפשרות זו טוענים, כי ישראל מעולם לא בחנה ברצינות את האפשרות לגרום לשינוי בגישת החמאס לישראל. שהיא לא מכירה את מרחב הגמישות שלו בסוגיות הליבה, ואת הגורמים המתונים בתוכו, המוכנים לטענתם לבחור בנתיב הפוליטי במקום הצבאי. לשיטתם, אם ישראל תעניק לחמאס את מה שהוא מייחל לו, קרי, הכרה בלגיטימיות שלטונו, ותסיר את המצור שהטילה על הרצועה, היא תצליח להשיג מצידו בתמורה הסכם אי לוחמה.

צה"ל במתקפה אווירית במהלך מבצע 'שומר החומות', כתגובה לירי הרקטות ע"י חמאס (מקור: דובר צה"ל)

עם זאת, מדובר ככל הנראה בתסריט דימיוני. ישראל ככה"נ לא תסכים לנהל שום שיח ישיר עם ארגון שהאמנה שלו קוראת להשמדתה ותדרוש את ביטולה ובתוך כך את ההכרה בישראל. תביעה שמנהיגי החמאס כבר הכריזו שאין בכוונתם אפילו לשקול. מה גם שמנהיגי חמאס חו"ל הפרגמטיים כביכול, ובראשם אסמאעיל הננייה וח'אלד משעל כבר הצהירו בעבר, שמבחינתם אין די בהסרת המצור על הרצועה כדי לפתור את בעיות הליבה של הסיכסוך. וכתנאי להפסקת ה'מוקוואמה' הם דורשים גם את סיום הכיבוש ביהודה ושומרון, את חזרת ישראל לגבולות 67, ואת שיחרור כל האסירים הכלואים בארץ. אלה תנאים שישראל לא תסכים להם. יתר על כן, נכונות ישראלית להכנס לתהליך כזה, תגרום לישראל נזק בלתי הפיך, הרבה לפני שייודעו תוצאותיו. שכן נכונותה של ישראל להידבר עם החמאס, בלא שזה יתנער מהאמנה ויכיר בפומבי במדינת ישראל, תתפרש כנצחון של 'ההתנגדות'. לכך, משמעות גיאופוליטית הרת אסון לגבי סיכויי השתלבות המדינה היהודית ב-'דאר אל איסלם'. השגי חמאס דלעיל גם ידרבנו את יתר הגורמים המילטנטיים באזור לחזור ולהתמש בנשק הטרור נגדה, בטיעון שישראל מבינה רק כח. לבסוף, הסרת הלחץ הישראלי והבין-לאומי מהחמאס, תגדיל את ההשפעה האיראנית על הרצועה, תקל על החמאס להתארגן לקראת המשך המערכה הצבאית, שתתחיל מנקודת מוצא קשה מזו של היום. נמצא כי הגעה לאחדות מוסכמת עם החמאס באמצעות מו"מ ישיר או עקיף, אינה סבירה. מה שמוביל אותנו לאפשרות השלישית, הבאתו למצב של אחדות כפויה, שתאלץ אותו להגיע להסדר, העומד בסתירה לאחד האינטרסים החיוניים שלו – קרי, ה'מוקוואמה' או הישרדות. ענין המחייב הבהרה בעלת ניחוח היסטורי.

הרומאים ערכו אבחנה בין שני אויבים, 'הוסטיס' (Hostis) ו-'אינימיקוס' (Inimicus). ובהתאם לכך גם בין שתי דרכים שונות לניהול מלחמה. 'הוסטיס' היה מעין אויב 'פוליטי', שלדעת הסנאט היה נכון וכדאי היה להכניעו ולהטיל עליו מס עובד. 'אינימיקוס' היה אויב 'רעיוני', שטן העומד בדרכה של האימפריה, שהכרח להשמידו תוך התעלמות משיקולים תועלתניים. בהינתן ההבדלים המתבקשים בין חוקי המלחמה, הנורמות המוסריות ויתר האבחנות בין אז והיום, מתעוררת השאלה כיצד צריכה ישראל להתייחס לחמאס. בתור הוסטיס (Hostis) או בתור 'אינימיקוס' (Inimicus) ובהמשך לכך איזה מלחמה היא צריכה לנהל נגדו, מלחמה פוליטית? או מלחמת השמדה? כדי להכניע את החמאס די לנצח אותו, אך על מנת להשמיד את הארגון, יהיה צורך לכבוש את הרצועה ולטהר כל בית בה. כדי למצא לכך תשובה, הכרח להניח בצד את אמנת החמאס והצהרות דובריו ולהבין הלכה למעשה, מה באמת מבקשת הנהגתו להשיג ממלחמת הקודש בישראל. האם מדובר באמצעי, שנועד להבטיח לה לדוגמא את הנהגת העם הפלסטיני ולהגביר את השפעתה האזורית. או במטרה, המונעת מאמונה צרופה, לרבות השימוש האינסטרומנטלי במלחמה. לא בטוח, אגב, שהנהגת 'חמאסטן' יודעת בעצמה את התשובה לכך, מה שאומר, שישראל – צריכה להציב אותה על קרני הדילמה ולאץ אותה להחליט.

אחרי חמש עשרה שנות לחימה וחמישה מבצעים גדולים, צריך להיות ברור שלא ניתן להרתיע את החמאס באמצעות דיבורים על "נחישות" וניסיונות לגבות ממנו "מחיר בלתי נסבל" על תוקפנותו. המחיר הבלתי נסבל היחיד שחמאס לא יהיה מוכן לשלם, הוא בסבירות גבוהה, זה הכרוך באיבוד שלטונו על 'חמאסטן'. מדינת האחים המוסלמיים שהקים כמו ידיו במזרח התיכון, אחת ויחידה אין בילתה בעולם, עליה גאוותו. והדרך היחידה ליצור אצלו הרתעה אפקטיבית, היא לעורר בו חשש מבוסס, שכן יקרה, אם לא יסור מדרכו הנוכחית. הכרזות הנצחון שמשמיעים מנהיגיו בתום כל

סבב לחימה, על רקע רחובות עזה ההרוסים, מעוררים אצלנו גיחוך המעיד על חוסר הבנה, ועל נוקשות התפיסה שלנו לגבי טבעו של נצחון. אבל הגיע הזמן שנכיר בכך, שההכרזות הללו מייצגות תחושה אותנטית, ולא סתם הפרזה מילולית. בסיכומו של דבר, ומעבר למידה ידועה של הונאה עצמית, מנהיגי חמאס באמת מאמינים, שכל סבב לחימה, שהסתיים בלא שיאבדו את השלטון, מהווה נצחון אלוהי מבחינתם. פשוטו – כמשמעו. נאמנים לדרך ה'מוקאווה' ועיקרון ה-'סבר', ההתמדה, הם צולחים מבחינתם מבחן אחר מבחן, בדרך הארוכה להכרעת ישראל. מבחינה זו הם אינם שונים מיתר השליטים באזורנו, שמשטרם מהווה הצדקה לקיומם - ולהיפך. ומכל מקום הרתעה אפקטיבית צריכה להתחיל בהפנמת הרעיון, שחמאס כבר מזמן אינו הרע במיעוטו אלא הרע במרעו. גידול שהפך ממאיר ויצא משליטה. שחקן המנהל מלחמה השוחקת את תדמית עוצמתה של ישראל, פוגעת בסיכוייה להשתלב במרחב, ומעוררת את שונאיה – בכללם אזרחיה הערביים – לקרא עליה תיגר.

כדי להפסיק זאת, הכרח יהיה למפות מחדש את מפת האינטרסים של ישראל, ולהחליט כי הפסקת מלחמת ההתשה של חמאס מהווה אינטרס חיוני. ובהמשך לכך לשנות את אסטרטגיית ההרתעה, שחמאס קורא את מהלכיה מראש, ולאמץ אסטרטגייה של הכרעה, שתגדיל את אי הודאות והחשש שלו מן הבאות. במשך שנים הצמיד החמאס אקדח לרקתה של ישראל – מכאן ואילך חייבת ישראל להצמיד את האקדח לרקתו, ולהכריח אותו להכריע מה חשוב לו יותר, המשך שילטונו, או המשך ה'מוקאווה'. ניצחון מדומיין על ישראל בעוד 200 שנה - או מניעת אנרכיה ב'חמאסטן' שתסכן את שלטונו, כאן ועכשיו. זה לא יהיה פשוט, וזה לא יקרה מחר בבוקר, אלא בתהליך הדרגתי, שיחייב התארגנות אדירה. אבל הכרח להפנים, שחובה לנצח את החמאס, וישראל מעוניינת לעשות זאת, כי העניין בנפשה. מה שידרוש מצה"ל לשכנע את מקבלי ההחלטות ואת הציבור בארץ כי יש ביכולתו ליישם את המדיניות המוצעת בזמן קצר יחסית, במחירים מוגבלים, והישג שלא יהיו עליו עוררין. לשם כך הוא יידרש להיות מוכן להפעיל את מלא העוצמה הצבאית העומדת לרשותו.

הלורד סולסברי החכם, שניהל את האימפריה הבריטית בשלהי תור הזהב שלה טען, כי קצב השינוי חשוב אפילו יותר מכיוון השינוי, משום שהקצב נמצא במידה רבה יותר בשליטתנו, וקל יותר להשפיע עליו. ממילא, רק אחר שיגיע למסקנה כי צה"ל מסוגל לעמוד באתגרים המצפים לו, תוכל הממשלה לתמוך בשינוי המדיניות המוצע. מעבר לכך, יהיה על צה"ל להכין את הציבור הישראלי לבאות. מה שיעורר כצפוי ויכוחים ערים מעל כל במה אפשרית שרק יעניקו למדיניות החדשה נופך אמין, שישכנע את חמאס כי הפור נפל והוא חייב לבחור לאן פניו. מדיניות העולם, בכללן ידידותנו המסורתיות, לא ישגרו הצהרות תמיכה בשינוי המדיניות. רכבת אווירית של שרי החוץ מכל רחבי העולם תנחת בישראל, בניסיון לשכנע את קברניטיה לא להציב את חמאס על קרני הדילמה. מחאות עזות לפרוטוקול יגיעו מכיוון ירדן, מצריים הרשות הפלסטינית והמפרציות. ייתכן ומאות אלפים יצאו לרחובות הערים הגדולות וישרפו את דגלי ישראל. אבל רישומם של הדברים יפוג בשלב כזה או אחר, בעיקר אם יוצהר, כי אין לישראל מניעה, שאחר הכרעת חמאס ופירוז הרצועה מנשק כבד, תתפוס הרשות את מקומו.

כדי להבטיח שחמאס מבין לאן חותרת ישראל, הכרח יהיה באופן פרדוכסלי לשתף גם אותו בתהליך, כדי לאפשר לו להסתגל בהדרגה לרעיון, שישראל אימצה אסטרטגייה המהווה סכנה ממשית לקיום המדינה שהקים, ואגב כך גם לשלטונו. הפסיכולוגיה מלמדת שככל שגדולה החשיפה של אוביקט לאיומים ולסכנות - גובר החשש שלו ממימושם. שיגור איומים פומביים בשפה מתלהמת, ממלאים תפקיד חשוב בפוליטיקה בעולם הערבי. יתכן שאפשר לשאוב מכך השראה וליצר וריאציה שתהלוך את האסטרטגייה המוצעת. אחת הדרכים לעשות זאת היא באמצעות המטרת עשרות אלפי עלונים על הרצועה, מדי שבוע, שיפרטו את ההצעה לחמאס לבחור בין מלחמת הקודש בישראל, למיטוט הישות הפוליטית הקרויה 'חמאסטן', ולצידה את תמונות מאה הבכירים בחמאסטן, שיופלו אם לא יקבלו את ההחלטה הנכונה. ביניהם, ובפעם הראשונה, גם שרים, מנכ"לים ופונקציונרים חשובים במנגנון, שיכנסו לרשימת המטרות היה והמבצע להכרעת 'חמאסטן' יצא לדרך. מסרים ברוח זו יועברו למשלחות חמאס במצרים ובקטר.

מכאן ואילך יוכל צה"ל להוציא לפועל את אסטרטגיית ההכרעה שלו. צה"ל יוביל מערכה יזומה ושיטתית של 'ימי קרב', שמטרתם לנתק את חמאס והאוכלוסייה התומכת בו מרוח 'ההתנגדות', בידיעה שאם לא יעשו כן ישקעו באנרכיה. על מנת ליצר את התנאים הנדרשים לכך, יהיה צורך להרחיב את הגדרת המושג 'התגרות טרוריסטית', ולכלול בה, מעבר לשיגור רקטות, פגזי מרגמה והפרחת בלוני תבערה, גם מגוון פעילויות, שקודם לכן עברו ללא תגובה, בכלל זה ניסויים ברקטות חדשות, מנהרות חדשות, בורות שיגור בתהליכי בניה, רחפנים מתאבדים, סירות נפץ בתהליכי

פיתוח, ודומיהם. כל מה שנועד לשדרג את יכולותיו הצבאיות של חמאס. במקביל לכך, יהיה צורך לפגוע במנגנונים וגופי ממשל – שחסו עד כה תחת מרחב החסינות האזרחי, המשמשים לגביית וניהול כספים, גיוס והשמת כח אדם, שמירת החוק והסדר ברצועה ודומיהם, שבלעדיהם אין לחמאס תקומה. משום שקשה אפילו באמצעות זכוכית מגדלת, להבחין בין זהויותיו האזרחיות והצבאיות, ובין המשאבים המופנים לזרוע הצבאית ולזרוע האזרחית – המשמעות ברורה. המושג 'ימי קרב' כולל פעילות רב מימדית יזומה, שתתפרס על מספר ימים ותכוון כל פעם מחדש, לעבר מוקד כח אחר של הארגון, פוליטי כצבאי, המסייע לבניין הכוח שלו על מנת להוציאו מכלל פעולה. ועם זאת חשוב להדגיש כי לאורך כל התהליך, הכרח להמנע מפגיעה בסתם אזרחים, שאינם קשורים במישרין למשטר, או ממלאים תפקידים זוטרים במנגנון השלטוני, מטעמים מוסריים וענייניים כאחד. מה שיאלץ את הנהגת חמאס והדרגים השלטוניים הכפופים לה, להתחיל לנהל את 'חמאסטן' מתוך הבונקר. נתונים לרדיפה בלתי פוסקת, חמאס יתקשה למלא את יעודו השלטוני, כל עוד הם אוחז ברוח ה'מוקאוומה'.

מטרתה הבסיסית של כל יישות מדינית, ו'חמאסטן' אינה יוצאת מכלל זה, הוא לעשות את הכל על מנת להמנע מקריסת שילטונו, ומהגעה למצב של אנרכיה. שלטון הוא מערך מסועף של מוסדות, תהליכים, נהלים וקשרים המאפשרים התערבות, שליטה והפעלת כח. חמאס משתמש במערך כזה, על מנת לקדם את שני האינטרסים החיוניים שלו, קיום 'חמאסטן' - וניהול מלחמת קודש בישראל. חמאס ו'חמאסטן' נמצאים אם כן במעגל קסמים, שבו 'חמאסטן' היא המאפשרת את קיום חמאס, ובה בעת מהווה תוצר של פעולות השליטה שלו. שיבוש פעולתם של מנגנוני השילטון העיקריים, המזינים את הארגון, תפגע קשות ביכולתו למלא את יעודו, ותוביל בהמשך לאנרכיה ברצועה. דומה, שעוד קודם שהתהליך יושלם, חמאס יבין שהוא חייב לבחור על מי מהאינטרסים החיוניים שלו הוא מוכן לותר - קיום 'חמאסטן', או מלחמה בישראל. אפשר לשער מה יחליט.

ייתכן כי כאשר מנהיגי חמאס יבינו, שצה"ל אינו מסתייג יותר מהאפשרות, שפעולותיו יובילו לשקיעת 'חמאסטן' באנרכיה, ושמכאן ואילך אחריותו לכך עולה על שלה, ושצה"ל יתמוך בכך שהרשות תתפוס את מקום חמאס (קביעה שתזכה לאהדה בינ"ל) יפול שם למי שהוא המטבע. רק אז כנראה יבינו יחיא סינוואר וחבריו, כי המשך ה'מוקאוומה' פירושה סכנה ברורה ומיידית לקיום מדינתם. מחיר אותו מעולם לא נדרשו לשלם. הגם שכך, מגולמת בהצעה הסכנה כי האסטרטגיה הנזכרת תוביל להסלמה ולמלחמת התשה דו-צדדית, שבמהלכה יתאמץ חמאס לשבש את החיים במרכז הארץ. הסכנה בכך אינה גורעת מההישג האפשרי - שחמאס יניף דגל לבן.

ההחלטה בנושא האסטרטגיה המוצעת הופכת מורכבת וקשה, כאשר מי שמנהל אותה נגדנו משאירה לכאורה מרחב תמרון רחב, והרבה אפשרויות לטפל במצב. אלא שמדובר באשליה אופטית. התנהלות חמאס בשנים האחרונות, מצמצמת מאוד הן את מרחב התימרון והן את האפשרויות. זאת, לבטח לנוכח היומרות שטיפח, ההצלחות שניכס לעצמו, ובהתחשב בתוצאות הצפויות מהמשך פעילותו בזירה, שמנינו קודם.

לסיכום, אפשר להעריך שהסיכוי לאלץ את חמאס לנטוש את דרך ה'מוקאוומה', באמצעות מו"מ לשלום, אסטרטגיה של הרתעה, או מבצעי עונשין, נמוך מאוד. זאת בוודאי כל עוד הארגון סבור כי האינטרס שלו לשלוט ב'חמאסטן', אינו בהכרח סותר את זה של ישראל. ההיגיון המעגלי הזה, הופך את אסטרטגית ניהול הסכסוך מולו לחסינה כמעט כליל בפני ערעור. המאמר הנוכחי טוען כי בחינה מעמיקה של האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל, חייבת להוביל למסקנה כי הכרעת החמאס הכרחית ואפשרית על ידי צה"ל. הדרך היחידה לעשות זאת, בלי לכבוש את הרצועה על כל המשתמע מכך, היא להכריח את הנהגתו לבחור בין המשך מלחמת קודש בישראל – לבין גרירת 'חמאסטן' לאנרכיה. בחירה שתגרום לאיבוד שלטונו, ותעורר לחץ בינ"ל להחלפתו. מדובר במשימה אפשרית, בהינתן הפנמת הצורך וההתארגנות המתאימה. הואיל ומדובר בניהול סיכונים, שפרמטר ההסתברות ופוטנציאל הנזק שלהם עלול להיות גבוה מאוד, חשוב מאוד לבצע את המעבר מאסטרטגיה של הרתעה - לאסטרטגיה ההכרעה המוצעת, באופן זהיר והדרגתי. תהליך שיאפשר הסתגלות והתארגנות של הגורמים המעורבים בתהליך מזה ומזה, בכללם חמאס, לבאות. אבל הכרח לעשות זאת. כי בשקט בשקט הגידול הקרוי חמאס הפך ממאיר והוא מסכן יותר ויותר את הבטחון הלאומי שלנו.